

והוינן בה: **והיכא מנח ליה?** באיזה צד של הפתח מניחו?

רב אחא בריה דרבא אמר: מצד ימין של הנכנס לבית.

רב שמואל מרפתי אמר: מצד שמאל של הנכנס לבית.

וטעמו: **כדי שתהא נר חנוכה משמאל, ומזוזה מימין,** ויהיה מסובב במצוות.

אמר רב יהודה אמר רב אסי: אסור להרצות, למנות, מעות כנגד נר חנוכה⁽²²⁾.

כי אמריתא להאי הלכתא קמיה דשמואל, אמר לי: וכי נר של חנוכה — קדושה יש בה עד שנאסר בה אפילו שמוש עראי, כמו למנות מעות לאורה?

מתקיף לה **רב יוסף** להא דאמר שמואל שדבר אשר מקיימים בו מצוה אך אין בו קדושה אין צורך לנהוג בו כבוד: **וכי דם** [של שחיטת חיה ועוף] **קדושה יש בו?!** ובכל זאת נאמרה בו ההלכה שלא לכסותו בדרך בזיון.

דתניא: כתיב "ושפך את דמו וכסהו בעפר". ודרשינן: "ושפך וכסה" — **במה,** באותה צורה ששפך את הדם, באותו אופן

למעלה מעשרה טפחים, אך רבנן חששו: **אי מיטרחא ליה טובא ויקשה עליו להדליק, אתי לאימנועי ממצוה.**

אמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום: **נר של חנוכה שהניחה בגובה של למעלה מעשרים אמה — פסולה.** וצריך לכבותה ולחזור ולהדליקה. תוד"ה נר.

ודין נר חנוכה, הוא כדין סוכה אשר הסך שלה גבוה למעלה מעשרים אמה, שהיא פסולה.

ובדין מבוי, שאי אפשר להתירו על ידי קורה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה.

ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: **מאי פירושא דקרא דכתיב "והבור ריק — אין בו מים".**

שהרי ממזשמע שנאמר: "והבור ריק", וכי איני יודע שאין בו מים?

אלא מה תלמוד לומר "אין בו מים"?

ללמדנו, שרק מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו.

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח ביתו, בכדי שיהיה ניכר שהנר הוא של בעל הבית⁽²¹⁾.

ממזוזה, שקובעים אותה בחוץ כדי לפרסם את ניסו שהוא שומר לנו את הפתח מכל רע, ולכן סמכו שאף נר חנוכה יפרסם את ניסיו באותו מקום.

22. רש"י הביא טעם משום ביזוי מצוה, והתוספות כתבו משום שהוקצה למצותו.

השולחן ערוך (תרעז, ד) פוסק שהנותר מן

את חסדי ה' כמה גדולים היו, ואז קבעום בהלל והודאה, אבל בשעת מעשה "אין בעל הנס מכיר בניסו".

ובריטב"א כתב שבשנה הראשונה לא קבעום, כיון שלא ידעו כמה זמן ימשך הנס.

21. חז"ל קבעו את צורת הפירסומי ניסא דוקא כלפי חוץ, מבאר החתם סופר שלמדו זאת

שהרי האיסור בשימוש בנוי הפוכה —
תניא, ואילו איסור השימוש בנר חנוכה —
לא תניא.

דתניא: אם סככה לסוכה כהלכתה,
ועיטרה⁽²³⁾ בנויי סוכה — בקרמים [יריעות
מעשה אורג], ובסרינים המצוירים, ותלה בה
אגוזין, אפרסקין, שקדים ורמונים, ופרכילי
[אשכולות] ענבים⁽²⁴⁾, ועטרות של שבלים,
או ששם ינות או שמנים וסלתות [סולת]
בכוסות זכוכית, ותלאם לנוי.

בכל אלו: אסור להסתפק [להשתמש] מהן
— עד מוצאי יום טוב אחרון של חג
הסוכות.

ואם התנה עליהן קודם כניסת החג הראשון,
ואמר שאינו פורש מהם ואינו מקצה אותם
לצורך הסוכה, אלא משאיר לעצמו את
האפשרות לקחתם ולהשתמש בזמן בין
השמשות [שהוא כניסת יום טוב הראשון]
— הכל לפי תנאו. ואז רשאי להשתמש בהם
בתוך ימי החג⁽²⁵⁾.

הרי ששנינו בתוספתא בפירוש שאסור

יכסה אותו. כשם שהשחיטה היא באמצעות
היד, כמו כן כיסוי הדם צריך להעשות ביד
— שלא יכסנו ברגל כיון שאין זה דרך
כבוד.

וטעמו של דבר, כדי שלא יהיו מצות בזווית
עליו, וכיסוי ברגל הוא דרך בזיון.

בעו מיניה מרבי יהושע בן לוי: מהו
להסתפק, להשתמש, מנויי סוכה [פירות
שתולים בסוכה לנוי] במשך כל שבעה
הימים של חג הסוכות?

אמר להו: הרי אמרו חכמים: אסור להרצות,
למנות, מעות כנגד נר חנוכה. וכשם שבנר
חנוכה אסור להשתמש לאורה, כמו כן נויי
סוכה אסורים בהשתמשות כל שבעה.

אמר רב יוסף: מריה דאברהם! לשון תמיה.

כיצד תלי רבי יהושע בן לוי הלכה דתניא,
שנשנתה בתוספתא בפירוש — בהלכה דלא
תניא, שלא נאמרה להדיא, אלא למדוה
ממקום אחר.

בחול המועד).

24. השערי תשובה (תרלח) הביא את ספיקו של
המחזיק ברכה, אם סיכך והיה אשכול של
ענבים תלוי ומחובר לסכך כמעיקרו, והפך להיות
ממילא לנוי סוכה, האם מועיל בו תנאי, או שאין
עליו קדושה כלל כיון שהוא לא הניחו שם לשם
נוי.

25. כתב הרמ"א יש שכתבו בזמן הזה שאין
נוהגין להתנות, והיינו משום שאין בקיאים
בתנאי. אמנם המשנה ברורה הביא שהאחרונים
חלקו עליו בזה.

השמן והפתילות ביום השמיני עושה לו מדורה
ושורפו בפני עצמו, מפני שהוקצה למצותו.

והקרן אורה מקשה מדוע דבר שהוקצה
למצותו נאסר בהנאה אחרי שעבר זמן המצוה?

23. החתם סופר (קפד) אומר שמי שתלה אתרוג
בסוכתו לנוי, ובחול המועד בא אחד וביקש
ממנו לרכוש את האתרוג להשתמש בו למצוה,
מותר לו להורידו ולמכור לו אותו בדמים, כיון
שכל האיסור להשתמש בנוי, הוא משום ביזוי
מצוה, אבל כאן אדרבה זה נהיה המצוה בעצמה
שהרי מברכים עליו. (אמנם ביום טוב עצמו
האתרוג עדיין מוקצה ואסור, וכל ההיתר הוא רק

להסתפק מנוי סוכה [אם לא באופן שמתנה כל כך]. ואם כן, אין לתלות את דין סוכה המפורש בדין שאסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה.

אלא אמר רב יוסף: אכן לא נלמד האחד מהשני.

אלא, **אבוהון דכולהו**, המקור לכל המקומות בהם נאמר האיסור להשתמש בצרכי מצוה — הוא כיסוי הדפ, שלמדנו לעיל שחייבים לכסותו ביד ולא ברגל, כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו. ומכאן יש ללמוד הן לסוכה והן לחנוכה.

איתמר: רב אמר: אין מדליקין מנר חנוכה אחד לנר אחר של חנוכה.

ושמואל אמר: מדליקין מנר לנר.

ובהמשך מבארת הגמרא באיזה אופן מדליק מנר לנר.

רב אמר: אין מתירין ציצית מבגד ישן כדי לקשרה בבגד חדש, משום ביזוי הטלית הראשונה.

[אבל אם הראשונה אינה ראויה ללבישה שרי. מנחות מא ב. ועיין עוד בתוד"ה רב אמר].

ושמואל אמר: מתירין ציצית מבגד ישן לבגד חדש.

נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון במלאכה הנעשית בשבת שלא במתכוין, כדוגמת הגורר ספסל על גבי הקרקע ובעת גרירתו הוא חורץ את הקרקע [והיא תולדה של מלאכת חורש — בשדה, או תולדה של בונה — בבית]. רבי יהודה אוסר, ורבי

שמעון מתיר. ונחלקו רב ושמואל בפסק ההלכה: **רב אמר:** אין הלכה כרבי שמעון בגרירה.

ושמואל אמר: הלכה כרבי שמעון בגרירה.

אמר אביי: כל מילי דמר, בכל מעשיו של רבה בר נחמני — הוה עביד כרב. כיון שבכל מחלוקת בדבר איסור — הלכה כדברי רב [ויש אומרים כי רק במה שנחלקו רב ושמואל בהלכות שבת פסק כרב. ריטב"א].

לבר מהני תלת, דרבה בר נחמני הוה עביד בהם כשמואל:

א. מדליקין מנר לנר.

ב. ומתירין ציצית מבגד לבגד.

ג. והלכה כרבי שמעון בגרירה.

דתניא: רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה כפא וספסל, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, אלא שהחריץ יעשה מאליו.

יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב אדא בר אהבה, **ויתיב וקאמר:** טעמא דרב דאמר אסור להדליק נר חנוכה מנר לנר — משום ביזוי מצוה הוא. שהרי הקיסם, שעל ידו הוא מעביר את האש, אינו דבר של מצוה. וכשמדליקו מנר של מצוה הוי ביזוי מצוה.

אמר להו רב אדא בר אהבה: לא תציתו ליה [אל תשמעו לן] במה שאמר שטעמו של רב הוא משום ביזוי מצוה.

אלא **טעמיה דרב** שאסר הדלקת נר מנר הוא — **משום דקא מכחיש מצוה.** שנראה כמו שלוקח אור מהנר של מצוה, ושואב משמנו.

מאי בינייהו, בין שני הטעמים?

ומבארנין: באופן דקא מדליק משרגא לשרגא. שאינו מדליק נר מנר על ידי קיסם, אלא מדליק שני נרות ישירות, האחד מהשני.

מאן דאמר שטעמו של רב הוא משום ביזוי מצוה, סבירא ליה דמשרגא לשרגא — מדליק, ואין בזה ביזוי מצוה.

מאן דאמר שטעמו של רב הוא משום שההדלקה נראית כמו אכחושי מצוה, סבירא ליה להדליק משרגא לשרגא נמי אסור, משום שגם מנר לנר נראה כאכחושי מצוה.

כב-ב **מתיב רב אויא** מהא דשנינו: [סלע של] מעשר שני, שחילל עליו פירות מעשר שני, הרי הוא קדוש בקדושת מעשר שני [רש"י כתב דאיירי בדינרים של מעשר שני].

ולכן, אין שוקלין כנגדו דינרי זהב. שאסור להניח את המטבעות הקדושים בצידו השני של המשקל בכדי לדעת מהו משקלם של דינרי הזהב. ואפילו אם הוא שוקל דינר זהב לדעת את משקלו כדי לחלל עליו מעשר שני אחר — גם כן אסור.

אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל היינו במדליק מנר אחד לנר לנר שני, ומחלוקתם היא האם זה נחשב ל"אכחושי מצוה". אבל אם מדליק נר מנר בקינסא, אסר שמואל משום ביזוי מצוה [אף שצורכו הוא צורך מצוה].

וכמו כן יאסור שמואל תשמיש אחר שהוא ביזוי למצוה, גם כאשר מטרתו היא לצורך מצוה. הלכך הברייתא שאמרה שאסור לשקול כנגד כסף של מעשר שני — לא תהוי תיובתא דשמואל.

אלא אי אמרת, דשמואל בקינסא נמי שרי להדליק מנר לנר, וטעמו שהשתמשות של מצוה מותרת.

אם כן, הא דתניא דמעשר שני אין שוקלין בו — תהוי תיובתא דשמואל. דמאי טעמא אסור תשמיש שהוא לצורך מצוה?

ומשנינן: **אמר רבה**: הטעם שאסרינן לשקול כנגדו, הוא משום — גזירה שמא לא יכוין משקלותיו. כי שמא, לבסוף, כשיראה שדינרי הזהב הם חסרים מהמשקל שזקוק לו, או להיפך, שהם יתרים עליו, ולא יחלל עליהם את המעשר שני, ומפיק לחו, והיינו, שישאיר אותן כמו שהן חולין, ויוציאן לשימוש של חולין, ולא יחלל עליהן מעשר שני, ונמצא ששקל דינרי חולין כנגד מעות מעשר שני בלא תועלת למעשר שני.

מתיב רב ששת: כתיב ביחס לנר שבמנורה: "מחויץ לפרוכת העדות, באהל מועד — יערוך אותו אהרן". וכי לאורה של המנורה הוא צריך? וחלא כל ארבעים שנה שחלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של הקדוש ברוך הוא, דהיינו עמוד האש.

אלא, על כרחך — עדות היא המנורה לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

והשתא מבארנין מאי עדות היא של המנורה? במה היא מעידה?

אמר רב: זו נר מערבי, שהוא הנר השני שבמנורה מצד מזרח [שהיתה המנורה עומדת ממזרח למערב, והנר השני מצד מזרח נקרא "נר מערבי", שהוא מערבי ביחס לראשון, המזרחי], שנותן בה, באותו הנר, שמן כמדת חברותיה, שאר הנרות, דהיינו חצי לוג.